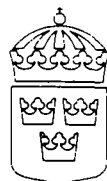

Kulturutskottets yttrande

1986/87:5 y

om totalförsvarets fortsatta utveckling (prop.
1986/87:95 delvis)

KrU
1986/87:5 y

Till försvarsutskottet

Försvarsutskottet har den 17 mars 1987 beslutat hemställa om yttrande från kulturutskottet senast den 23 april 1987 över viss del av proposition 1986/87:95 om totalförsvarets fortsatta utveckling.

Kulturutskottet tar i sitt yttrande upp propositionen i vad avser inriktningen av den gällande beredskapsplanläggningen för Sveriges Radios verksamhet till den del den avser psykologiskt försvar samt motion 1986/87:Fö127 yrkandena 13 och 14 och motion 1986/87:Fö149.

Kulturutskottet

I avtal mellan staten och Sveriges Radio AB (SR) regleras dels detta bolags uppgifter som moderbolag i koncernen, dels koncernens verksamhet under krig och krigsfara — det s. k. krigsavtalet. Vid tillämpningen av krigsavtalet förändras Sveriges Radio-koncernens verksamhet. I sin krigsorganisation skall koncernen utgöra en självständig organisation inom totalförsvaret och lyda direkt under regeringen. SR har enligt krigsavtalet att utarbeta erforderliga beredskapsplaner för verksamheten i krig eller krigsfara. SR redovisar årligen femåriga verksamhetsplaner för koncernens försvarsberedskap. I tillämpliga delar har planerna utarbetats i samråd med televerket och försvarsstaben.

I propositionen framhålls att radion och televisionen har en betydelsefull funktion att fylla vid överraskande händelser och angrepp samt under beredskap och krig. Det är då av största vikt att viktiga meddelanden snabbt når ut till allmänheten och att denna även i övrigt får en snabb och saklig information. Nu gällande riktlinjer sammanfattas på följande sätt.

- Planeringen skall bedrivas så att programverksamheten, i första hand sändningsledning och nyhetsverksamhet, kan bedrivas utan avbrott.
- Verksamheten skall planeras så att bästa möjliga kontakt kan upprätthållas med olika samhällsorgan.
- SR:s organisation för beredskap och krig skall planeras så att den så långt möjligt överensstämmer med verksamhetsformer och ansvarsfördelning i fredstid.

Föredragande statsrådet — utbildningsministern — anser att dessa riktlinjer bör kunna ligga till grund för SR:s beredskapsplanering även under den kommande försvarsperioden.

I den senaste verksamhetsplanen med en redovisning för beredskapsläget den 1 juli 1986 framhåller SR bl. a. vikten av ett fungerande samband och samverkan mellan sändningsledning och nyhetsverksamhet om allmänheten skall kunna få snabb och korrekt information. SR planerar bl. a. med hänsyn till de brister som kunnat konstateras att under perioden 1987/88—1991/92 särskilt uppmärksamma områdena personalplanering och utbildningsverksamhet, återanskaffning av teknisk materiel och fortsatt planering av krigsuppehållsplatser, utbyggnad av länsradion med ökade möjligheter till lokala program samt utnyttjande av tillkommande distributionsnät och sändare för ljudradion.

Kulturutskottet har ingen erinran mot de uttalanden om planeringsarbetet vid Sveriges Radio som utbildningsministern har gjort.

Frågan om hur närradions tekniska resurser skall utnyttjas vid krig och krigsfara bör enligt propositionen övervägas ytterligare.

Närradions användning i krig och de krav som kan ställas på den fortsatta utbyggnaden av närradion från totalförsvarssynpunkt behandlas av styrelsen för psykologiskt försvar i en programplan för perioden 1987/88—1991/92. Styrelsen konstaterar att det för närvarande finns ca 100 sändare i drift och att 1 500 tillstånd att sända har beviljats. Utbyggnadstakten kan beräknas bli ett tiotal sändare om året. De närradiosändare som nu är i drift beräknas kunna nå ut till 3—4 miljoner invånare och täcker ca 10 000 km². Styrelsen anser att närradion och lokala program med kabelnät inte kan behandlas för sig utan måste ses som en del av de resurser som sammantaget finns på etermedieområdet i Sverige. Styrelsen diskuterar följande fyra olika alternativ för hur närradion skall kunna utnyttjas i beredskap och krig.

- Närradion sänder enligt samma normer som i fred med de begränsningar som följer av att personalsituationen förändras genom inkallelser etc.
- Närradion stängs helt. Endast den lokala information som sänds över P 3-nätet når ut lokalt till allmänheten.
- Närradiostationerna övertas av kommunerna och utnyttjas av den kommunala informationscentralen.
- Närradiostationerna används för sändningar av länsradioprogrammen. Härigenom får länsradioprogrammen större möjlighet att sända över flera sändare och anpassas efter skilda lokala behov.

Styrelsen har vid sina överväganden funnit att en kombination av de två senast angivna alternativen bör prövas från följande utgångspunkter. Närradions sändare och frekvenser skall användas för länsradions sändningar. Länsradiosändningen kan avbrytas för sändning av viktiga kommunala meddelanden i lokala sändningar. Sveriges Radio skall ansvara för planeringen av verksamheten.

I motionerna Fö127 (c) och Fö149 (m) kritiserar ställningstagandet i propositionen. I den först nämnda motionen anknyter motionärerna till de ovan refererade alternativen. Med hänsyn till den centrala roll som kommunerna tilldelats i krigsorganisationen förordar de att kommunerna skall överta sändarna samt att viss föreningsverksamhet skall kunna fortsätta. Motionärerna tar även upp förslaget att använda närradion för att larma befolkningen. De avvisar förslaget som helt orealistiskt då stora delar av landet skulle komma att stå utanför ett sådant alarmeringssystem. I motion

Fö149 framhålls att närradion bör utgöra en viktig resurs inom totalförsvarets civila del i kriser och krig. Motionären hävdar att det för närvarande inte finns någon planering för hur närradion skall utnyttjas som resurs inom totalförsvaret. Sådana planer måste, anser han, utarbetas inom den närmaste tiden. Vidare måste en myndighet få ansvaret för närradiosändarnas säkerhet i händelse av krig eller krigsfara.

Med hänsyn till att styrelsen för psykologiskt försvar har föreslagit att den skall få i uppdrag att pröva under vilka former närradions resurser bäst skall tas till vara utifrån beredskapskravet utgår utskottet från att de synpunkter som motionärerna fört fram kommer att beaktas i det fortsatta utredningsarbetet. Utskottet anser därför att motionerna Fö127 i här aktuell del (yrkande 13) och Fö149 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet vill dock understryka att det är angeläget att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt.

I motion Fö127 aktualiseras frågan om hur de radiofrekvenser för sändningar på lång- och mellanvåg som genom internationella överenskommelser tilldelats Sverige skall kunna utnyttjas för totalförsvarets behov. Av de åtta frekvenser som Sverige tilldelats utnyttjas för närvarande två. Motionärerna uttrycker viss oro för att Sverige skall förlora de tilldelade frekvenserna om dessa inte utnyttjas. Sändningar med AM-teknik på lång- och mellanvåg kan enligt motionärerna spela en viktig roll från totalförsvarets synpunkt, bl. a. kan den svenska statsledningen härigenom få ut budskap till omvärlden i en krissituation. Vid en ockupation ger ett nät av AM-sändare möjligheter för den svenska statsledningen att få ut information till hela befolkningen. De anser därför att en decentraliserad utbyggnad av lång- och mellanvågsnätet är motiverad.

I den år 1975 fastställda frekvensplanen för lång- och mellanvågsbanden finns förutom Gotland LV — som används för Motala LV — och Sölvesborg MV som togs i bruk 1985 ytterligare sex tilldelningar som inte används. De är följande, nämligen Kiruna LV, Piteå MV, Kiruna MV, Stockholm MV, Bohuslän MV och Östersund MV. Sölvesborg MV täcker en stor del av Europa, särskilt under dygnets mörka del. Inriktningen för lång- och mellanvågssändningarna är främst att ge täckning utanför landet. För täckning av områden på större avstånd finns kortvågsstationer i Hörby och i Karlsborg. Enligt vad utskottet inhämtat avser televerket att i sin anslagsframställning för budgetåret 1988/89 ta upp frågan om reinvestering av sändare för kortvåg. Televerket har inte föreslagit någon utbyggnad av lång- eller mellanvågsstationer i årets anslagsframställning. Televerket påpekar dock att då 1975 års frekvensplan år 1989 upphör att gälla det finns risk för att de tilldelade frekvenserna inte kan bibehållas om de inte används för svenska sändare. Utskottet behandlade våren 1986 (KrU 1985/86:21 s. 50) motionsförslag om det framtida utnyttjandet av de AM-frekvenser som tilldelats Sverige. Utskottet som avstyrkte motionen uttalade att det är viktigt att denna fråga blir föremål för en allsidig prövning. Vidare redovisade utskottet att inför ett internationellt beslut om en ny frekvensplan förslag kommer att lämnas av televerket — efter samråd med Sveriges Radio — om användningen av AM-frekvenser.

Utskottet vidhåller sin tidigare uppfattning att frågan om utnyttjande av de tilldelade AM-frekvenserna bör ytterligare prövas. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motion Fö127 i här aktuell del (yrkande 14) inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 april 1987

På kulturutskottets vägnar

Ing-Marie Hansson

Närvarande: Ing-Marie Hansson (s), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Jan-Erik Wikström (fp), Berit Oscarsson (s), Anders Nilsson (s), Sylvia Pettersson (s), Margareta Mörck (fp), Gunnel Liljegren (m), Erkki Tammenoksa (s), Kerstin Göthberg (c), Lars Ahlström (m), Jan Hyttring (c) och Håkan Stjernlöf (m).